

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

07-05-149S

СИЛАБУС SYLLABUS	ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА PHILOSOPHY OF SCIENCE AND PROFESSIONAL ETHICS	
Шифр за ОП Code in Degree Programme	OK 1	
Освітній рівень Level of Education	освітньо-науковий (третій) доктор філософії (PhD) Educational and scientific (third) (PhD)	
Галузь знань Field of Knowledge	10	Природничі науки Natural Sciences
Спеціальність Field of Study	101	Екологія Ecology
Освітня програма Educational program	Екологія Ecology	

РІВНЕ – 2025

Силабус навчальної дисципліни *Філософія науки та професійна етика* для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 101 «Екологія», які навчаються за освітньо -

науковою програмою підготовки доктор філософії (PhD) «Екологія» за галуззю знань 10 «Природничі науки». Рівне. НУВГП, 2025. 11 стор.

ОНП на сайті університету: <https://ep3.nuwm.edu.ua/30765/>

Розробник силабусу: Наконечна О. П., *д. філос. н., професор, професор кафедри філософії та культурології.*

Силабус схвалений на засіданні кафедри філософії та культурології
Протокол № 8 від «6» грудня 2024 року.

Завідувач кафедри: *Т.А. Шадюк, к. філос.н., доцент*

Керівник (гарант) ОП: *О.О. Бєдункова, д. б. н., професор*

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІАЗ
Протокол № 10 від «21» січня 2025 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІОЗ: *А.М. Прищеп, д.с.-г.н., професор, директор ННІАЗ*

© Наконечна О.П. 2025
© НУВГП, 2025

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Філософія науки та професійна етика»	
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Ступінь вищої освіти	<i>доктор філософії(PhD)</i>
Освітня програма	<i>Екологія</i>
Спеціальність	<i>Природничі науки</i>
Рік навчання, семестр	<i>1</i>
Кількість кредитів	<i>3</i>
Лекції:	<i>14/2</i>
Практичні заняття:	<i>16/4</i>
Самостійна робота:	<i>60/84</i>
Курсова робота:	<i>Немає</i>
Форма навчання	<i>денна/заочна</i>

Форма підсумкового контролю	залік
Мова викладання	Українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РОЗРОБНИКА

Лектор	 <p>Наконечна Ольга Павлівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та культурології.</p>
Вікіситет	http://wiki.nuwm.edu.ua/index.php/Наконечна_Ольга_Павлівна
ORCID	https://orcid.org/0000-0002-0586-8103
Як комунікувати	https://o.p.nakonechna@nuwm.edu.ua Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=6771 .

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Мета та завдання

Актуальність навчальної дисципліни полягає у тому, що освоєння філософських знань з ключових моральних проблем взаємодії науки та сучасного суспільства через узагальнення досвіду етичного осмислення наслідків впливу науки, техніки та технології на навколишнє середовище та стан людини і культури в цілому сприятиме усвідомленому розумінню актуальності для розвитку сучасної науки соціально-етичної відповідальності вченого за майбутнє людства.

Метою викладання дисципліни: є засвоєння здобувачами основних філософських та етичних принципів наукової діяльності, формування знань, вмінь і навичок по виробництву і застосуванню знання в різних сферах професійної діяльності та суспільного життя, задля становлення сучасної етично виваженої парадигми науково-технічного розвитку.

Посилання на розміщення освітнього компонента на навчальній платформі Moodle, на платформі освітніх програм та їхніх освітніх компонентів

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=6771>

Передумови вивчення*

(місце освітнього компонента в структурно-логічній схемі)

Супутньо вивчення забезпечують такі навчальні дисципліни: Управління науковими проектами; Сучасні аспекти наукової спеціальності 101 Екологія

Компетентності

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК01. Здатність працювати у міжнародному контексті.

ЗК02. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового та загальнокультурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)*

ПРН01. Глибоко розуміти концептуальні принципи та методологію природничих наук, формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання з метою розв'язання значущих наукових та науково-прикладних проблем екології.

ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати державною та іноземною мовами з дотриманням норм академічної етики результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.

ПРН05. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні інженерні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику з врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Структура та зміст освітнього компонента

Модуль 1. Основи філософії науки

ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ І НАУКА В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Опис теми: Філософія як спосіб духовно-практичного осягнення світу. Філософія і світогляд. Структура філософії як теоретичної системи. Наука і філософія: історичний та сутнісний взаємозв'язок. Наука – сутність, основні ознаки та функції в житті суспільства. Роль філософії і науки в сучасній освіті та процесі формування особистості. Філософія науки: предмет, проблематика та завдання. Етапи становлення філософії науки.

ТЕМА 2.ВИНИКНЕННЯ НАУКИ ТА ОСНОВНІ ПЕРІОДИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Опис теми: Генеза науки та проблема періодизації її історії. Переднаука і наука у власному розумінні: головні етапи становлення. Класичне природознавство і його методологія. Революція в природознавстві кінця ХІХ – початку ХХ ст. і становлення ідей і методів некласичної науки. Формування науки як сфери професійної діяльності. Виникнення дисциплінарно організованої науки. Технологічне застосування науки. Формування технічних наук. Історичні трансформації осмислення науки (Ф.Бекон. Р.Декарт. І.Ньютон. Г.Ляйбніц. І.Кант. Г.Гегель. К.Маркс). Науки про природу і науки про культуру (В.Дільтей. В.Віндельбанд. Г.Ріккерт). Наукові традиції та наукові революції. Типи наукової раціональності. Проблема виникнення нового знання. Інтерналізм

та екстерналізм. Наукова революція як процес зміни основ науки. Структура наукових революцій (Т.Кун).

ТЕМА 3. СТРУКТУРА І ДИНАМІКА НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

Опис теми: Пізнання як філософська проблема. Основні гносеологічні концепції філософії. Види пізнання. Діалектика чуттєвого і раціонального в процесі пізнання. Форми пізнання. Наука та наукове пізнання: його основні елементи. Соціальна природа наукового знання і пізнання. Наукове знання як система, його особливості та структура. Класифікація наук. Специфіка і особливості емпіричного та теоретичного пізнання. Структура і функції наукової теорії. Єдність емпіричного і теоретичного, теорії і практики. Проблема істини в філософії та науці: історичний і сучасний контекст. Проблема критеріїв істини. Істина і метод пізнання. Роль практики. Наукова картина світу, її історичні форми і функції. Парадигма.

ТЕМА 4. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

Опис теми: Наука і науковий метод. Метод, методика, методологія. Класифікація методів. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного пізнання. Функції філософії в методології наукового пізнання. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Некласичні трансформації методологічних принципів. Поєднання об'єктивності і суб'єктивності в методах неklasичного природознавства. Діалектика і синергетика як методологія. Взаємодія сучасних методів наукового пізнання. Поняття методологічної культури сучасного науковця. Постнеklasична наука в сучасній цивілізації: зміна світоглядних орієнтирів і методології. Сучасна наукова картина світу. Інформаційні ресурси та інформаційні технології. Стратегічне значення наукового знання в формуванні інформаційного суспільства. Роль науки в подоланні сучасних глобальних проблем.

Модуль 2. Професійна етика та етика науки.

ТЕМА 5. ЕТИКА ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТА НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА.

Опис теми: Проблема обґрунтування моралі. Історія етичних вчень та сучасність. Специфіка етичного пізнання. Істина та цінність, норма та оцінка в моралі. Основні категорії філософії моралі. Формування прикладної етики. Мораль і наука. Наукове обґрунтування моралі та моральна оцінка науки. Своєрідність етичних досліджень науки: сучасний стан проблеми.

ТЕМА 6. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

Опис теми: Що таке професійна етика? Ключові аспекти професійної етики. Особливості професійної етики в різних сферах. Етичні теорії в контексті професійної діяльності. Утилітаризм, деонтологія, етика доброчесності. Прикладні аспекти етичних теорій у професіях. Функції професійної етики. Етика науки та професійна етика вченого. Етичні виклики у сфері штучного інтелекту.

ТЕМА 7. ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ЕТИКИ НАУКИ.

Опис теми: Наука у ціннісному вимірі. Сцієнтизм і антисцієнтизм як способи соціокультурного сприйняття результатів наукової діяльності. Культурно-світоглядна та прагматична функції науки та проблема їх співвідношення в історії науки та сучасності. Етика науки як розділ прикладної етики та її класифікація. Міжнародні конвенції про роль науки у суспільстві та статус ученого. «Кодекс етики вченого». Моральні ідеали наукового середовища. Людиновимірність науки. Етичні проблеми сучасної науки. Основні риси гуманізації науки. Свобода наукового пошуку та соціальна відповідальність вченого. Етичні конфлікти у

науці та шляхи їх розв'язання. Етичні санкції. Етичні виклики цифрової епохи.

ТЕМА 8. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.

Опис теми: Етика науки й етика вченого. Процеси глобалізації та трансформації етики вченого. Застосування різноманітних етичних концепцій (утилітаризм, етика обов'язку та ін.) до розв'язання проблеми соціально-етичної відповідальності вченого. Етичні проблеми окремих наукових дисциплін. Концепція стійкого розвитку і сучасна наука. Ноосферна концепція стійкого розвитку. Етичні принципи наукової діяльності у сфері екології та сталого розвитку Екологічний імператив сучасності. Основні проблеми екологічної етики, біоетики. Біоцентризм та екологічна справедливість. Соціальна відповідальність за дослідження та їх результати та участь у формуванні екологічної політики.

Тематика практичних занять:

Тема 1. Філософія і наука в системі культури.

Тема 2. Виникнення науки та основні періоди її розвитку.

Тема 3. Структура і динаміка наукового пізнання.

Тема 4. Методологія наукового дослідження.

Тема 5. Етика як філософська та наукова дисципліна.

Тема 6. Професійна етика та її основні принципи.

Тема 7. Прикладні проблеми етики науки.

Тема 8. Професійна етика науки у контексті актуальних проблем сучасності.

Форми та методи навчання

Методи та технології викладання і навчання: інтерактивні лекції, мультимедійні презентації, обговорення медійних матеріалів на філософську тематику, навчальні дискусії, моделювання професійного середовища, круглі столи або міні-конференції, ситуаційні дослідження, навчальна дискусія, дебати, написання та обговорення есе; конспектування першоджерел з аналізом та інтерпретацією філософських текстів та інші.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

*технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, ноутбук;
програмне забезпечення: MS Windows, доступ до Інтернет;
система дистанційного навчання Moodle.*

**Порядок оцінювання програмних результатів навчання/
результатів навчання**

Система оцінювання знань здобувачів третього освітньо-наукового рівня проводиться відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (нова редакція) <http://ep3.nuwm.edu.ua/15311/> та Додатку до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль ... для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня. Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/> та відповідного Додатку для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

https://drive.google.com/file/d/1_yHlwzXm4lnuWdKnsefgefV_0K5diaJD/view;

Для оцінювання знань здобувачів третього освітньо-наукового рівня передбачається проведення поточного та підсумкового контролю знань за ЄКТС.

Для визначення рівня засвоєння здобувачів третього освітньо-наукового рівня навчального матеріалу оцінюються наступні види роботи:

- знання змісту філософських категорій;
- виступ, презентація на семінарському (практичному) занятті;
- опрацювання першоджерел: конспект, використання у відповіді ;
- самостійну роботу: написання есе, відповіді на проблемні питання, презентації;
- участь у дискусіях, вміння задавати і відповідати на проблемні питання, організації активних форм проведення занять;
- підсумковий залік.

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам потрібно вчасно виконувати завдання семінарських і практичних занять та представити презентаційний виступ з аналізом першоджерел. Розподіл обов'язкових балів, що присвоюються здобувачам третього освітньо-наукового рівня

Поточне тестування								Есе	Презентаційний виступ з аналізом першоджерел	Загальна сума балів
Модуль 1				Модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
8	8	8	8	8	10	10	10	10	20	100

Здобувачі третього освітньо-наукового рівня мають можливість отримати додаткові бали (бонуси) за виконання самостійної роботи (до 6 балів), участь у конференціях, круглих столах, конкурсах есе (до 10 балів).

Для забезпечення об'єктивного оцінювання студентам надається право подавати в письмовій формі апеляційну скаргу про незгоду з отриманими балами. Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти <https://nuwm.edu.ua/struktorni-pidrozdili/navch-nauk-tsentrnezalezghnoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>

Рекомендована література (основна, допоміжна)

1. Голубович І. В., Шевцов С. П. Філософія науки та етика науковця: Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи здобувачів третього освітньо-наукового рівня (доктора філософії). Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021. 53 с.
2. Освіта заради справедливості. Серія університетських модулів. Добродієвість та етика Модуль 14. Професійна етика – Режим доступу до сторінки: <http://surl.li/oxxxbk>
3. Ethics: theory and contemporary issues / Barbara MacKinnon, Andrew Fiala.. Boston, MA : Cengage Learning, 2018
4. Rosenberg A., McIntyre L. The Philosophy of Science: A Contemporary Introduction. The 4th ed. London: Routledge, 2019. 294 p.
5. Сидоренко Л. І. Етика науки [Електронний ресурс] Інтернет-сторінка кафедри філософії та методології науки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Режим доступу до сторінки: <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Інформаційні ресурси в Інтернет

Докладний список літератури для засвоєння дисципліни можна знайти на навчальній платформі Moodle: <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=6771>.

Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії)

Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/>.

Вища освіта / [Електронний ресурс] Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/.

Обласна наукова бібліотека (м.Рівне, майдан Короленка,6 / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.lib.rv.ua/>.

Рівненська централізована бібліотечна система (м.Рівне, вул. Київська,44)/ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.cbc.rv.ua/>.

Електронний каталог бібліотеки філософського факультету Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка / [Електронний ресурс]. – режим доступу http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/lib_cat_ph/6/6/6.

Цифровий репозиторій НУВГП. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/>

Поєднання навчання та досліджень* (за потреби)

Здобувачі третього освітньо-наукового рівня мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру щодо проблематики курсу та практичного вирішення проблем професійної діяльності стосовно етичних проблем, можуть залучатися до участі у конкурсі есе, до участі у конференціях, практичних семінарах, а також можуть бути долучені до написання та опублікування наукових статей з тематики дисципліни.

ПОЛІТИКИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)

Спроможність логічно обґрунтовувати свою позицію, формулювати власну думку, ораторські та комунікативні навички, здатність дотримуватися норм професійної етики, вміння слухати і запитувати, навички ефективної роботи в колективі, вміння налагоджувати контакти в сфері професійної діяльності; вміння давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх з моральними та професійними нормами; керувати собою, своїми вчинками, здійснювати самоконтроль власної поведінки на основі моральних цінностей.

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється згідно «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП», <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>. Перездача модульних контролів здійснюється згідно <http://nuwm.edu.ua/struktorni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezalezhnogo-otsiniuvannia-znan/dokumenty>.

Неформальна та інформальна освіта

Здобувачі третього освітньо-наукового рівня мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про неформальну освіту. <http://ep3.nuwm.edu.ua/18660/>. Зокрема можуть самостійно проходити онлайн-курси на таких навчальних платформах, як Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших, для наступного перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

Правила академічної доброчесності

Документи з Академічної доброчесності викладені сайті університету

<http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnisti>.

Усі виконані навчальні завдання здобувачі самостійно перевіряють на виявлення текстових запозичень через університетську платформу MOODLE <http://wiki.nuwm.edu.ua/index.php/Unplag>.

В аудиторії здобувачі не допускаються до списування та обману – за порушення принципів академічної доброчесності викладач може накладати санкції: зниження балів, повернення роботи на доопрацювання, не допущення до захисту роботи та ін.

Принципи доброчесності у НУВГП та відповідність показникам забезпечення якості вищої освіти регламентовано НАЗЯВО та положеннями відділу якості освіти НУВГП.

Вимоги до відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із керівником курсу.

Здобувачі можуть на заняттях використовувати мобільні телефони та ноутбуки, але виключно в навчальних цілях з даної дисципліни.

Автор
Професор

Ольга НАКОНЕЧНА

Затверджено

документ підписаний КЕП
Номер документа СИЛ №263
Підписувач Сорока Валерій Степанович
Підписувач (дані КЕП):
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000009B6C3700C8C2C100